

«Η Χαλκιδική στο Διάβα του Χρόνου»

Διαδρομές στην Αρχαία Όλυνθο

Βιβλίο Εκπαιδευτικού

Ευάγγελος Κελεσιδης - Γεώργιος Μπότσας (επιμ.)

Αδαμίδου Ραλλία, Μισαηλίδης Βασίλειος,
Παλαιολόγου Ευδοξία, Παρούση Ιφιγένεια

Πολύγυρος 2018

Συγγραφείς Εκπαιδευτικού Υλικού

- Αδαμίδου Ραλλία, Δ/ντρια Δημοτικού Σχολείου Ποτίδαιας
- Μισαηλίδης Βασίλειος, Δ/ντρια Δημοτικού Σχολείου Ολύνθου
- Παλαιολόγου Ευδοξία, Δ/ντρια 4ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Μουδανιών
- Παρούση Ιφιγένεια, Δ/ντρια 1ου Δημοτικού Σχολείου Πολυγύρου

Εκονογράφηση

Κατσιούρα Κατερίνα, Εικαστικός

Επιστημονικά Υπεύθυνοι – Επιμέλεια

Δρ Ευάγγελος Κελεσίδης – Δρ Γεώργιος Μπότσας

**© Δίκτυο Τοπικής Ιστορίας «Η Χαλκιδική στο Διάβα του Χρόνου»
Πολύγυρος 2016-18**

ISBN: 978-618-83584-0-9

Η έκδοση για τα Δημοτικά Σχολεία έγινε από την Αντιπεριφέρεια Χαλκιδικής.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Δημοτικής Εκπαίδευσης της 1ης και 2ης Εκπαιδευτικών Περιφερειών Χαλκιδικής, σε συνεργασία με το Τμήμα Σχολικών Δραστηριοτήτων της Διεύθυνσης Π.Ε. Χαλκιδικής ίδρυσαν το 2014 Δίκτυο Εκπαίδευσης για την «τοπική ιστορία» για μαθητές Γ', Δ', Ε' & Στ' τάξης, με τίτλο:

«Η Χαλκιδική στο διάβα του χρόνου»

Για την καλύτερη οργάνωση, το σχεδιασμό και τη λειτουργία του Δικτύου Τοπικής Ιστορίας απαιτείται συλλογική εργασία. Γι' αυτό συστάθηκε η ομάδα έργου.

Τα μέλη της **ομάδας έργου** είναι:

- Δρ. Γεώργιος Μπότσας, Σχολικός Σύμβουλος 1ης Εκπ. Περ. Δημ. Ε. Χαλκιδικής
- Δρ. Ευάγγελος Κελεσίδης, Σχολικός Σύμβουλος 2ης Εκπ. Περ. Δημ. Ε. Χαλκιδικής
- Αδαμίδου Ραλλία, Δ/ντρια Δημοτικού Σχολείου Ποτίδαιας
- Βουτσά Δουκίνη,
- Ιωαννίδου Βασιλική, Δημοτικό Σχολείο Λακκώματος
- Κάλτσου Ελισάβετ, Δ/ντρια Δημοτικού Σχολείου Λακκώματος
- Κουσαρίδης Κωνσταντίνος, 1ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Καλλικράτειας
- Μαυρογιάννης Σίμος, Δ/ντρια 3ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Μουδανιών
- Μισαηλίδης Βασίλειος, Δ/ντρια Δημοτικού Σχολείου Ολύνθου
- Παλαιολόγου Ευδοξία, Δ/ντρια 4ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Μουδανιών
- Παρούση Ιφιγένεια, Δ/ντρια 1ου Δημοτικού Σχολείου Πολυγύρου
- Σταθώρου Αγγαΐα, 2ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Μουδανιών
- Τάπαλη Νεραντζούλα, Δ/ντρια Δημοτικού Σχολείου Φλογητών-Πλαγίων
- Καλπακίδου Σταυρούλα, Υπεύθυνη Σχολικών Δραστηριοτήτων Π.Ε. Χαλκιδικής

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνέβαλλαν με οποιοδήποτε τρόπο στην επίτευξη των στόχων του Δικτύου Σχολείων Τοπικής Ιστορίας «**Η Χαλκιδική στο Διάβα του Χρόνου**». Ένας από αυτούς τους στόχους είναι και η έκδοση της πρώτης σειράς βιβλίων με γενικό τίτλο «**Διαδρομές στην Αρχαία Όλυθο**».

Ευχαριστούμε:

Τον Αντιπεριφερειάρχη Χαλκιδικής κ. Ιωάννη Γιώργου, το Δήμαρχο Νέας Προποντίδας κ. Εμμανουήλ Καρρά και τη Διευθύντρια Εκπαίδευσης κ. Ευτυχία Παπανικολάου για τη στήριξη του Δικτύου.

Τον Προϊστάμενο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους κ. Ιωάννη Κανονίδη και τους αρχαιολόγους Δήμητρα Ακτσελή, Ευγενία Γκατζόγια και Σπύρο Βασιλείου για την επιστημονική υποστήριξη και τη συνδρομή της Εφορείας.

Τέλος, ευχαριστούμε θερμά όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στις επιμορφωτικές ημερίδες και συνεισέφεραν θετικά με τις ιδέες τους:

Αγραγγέλου Αναστασία, Αδαμίδου Ραλλία, Βαμβακάς Δημήτριος, Γεωργιάδου Πασχαλίνα, Γιαρμά Ολυμπία, Γκαντάρας Αθανάσιος, Γρίβα Δήμητρα, Δούνια Μαρία, Ευθυμιάδου Σοφία, Ζεπρούδη Βασιλική, Θεοδωρίδης Γεώργιος, Ιππέκη Βασιλεία, Καλπακίδου Σταυρούλα, Κάλτσου Ελισάβετ, Καραβαριώτη Έρρικα, Καραδήμου Γατσουλιά Μαρία, Καραμανίδου Πολυξένη, Κιουπέλογλου Μάλαμα, Κοπανά Στέλλα, Κοσμά Κατερίνα, Κουκής Δημήτριος, Κουσίδου Δέσποινα, Κρασσά Ελένη, Κρασσάς Απόστολος, Κυπριανού Μαρία, Κύρτση Ανθή, Λιάκου Παρασκευή, Μαγκώτσιος Ιωάννης, Μαστορίδου Σοφία, Μάττα Βασιλική, Μισαηλίδης Βασίλης, Μιχάλας Αναστασίου, Νικολαΐδης Φαίδων, Νιόζα Ευτέρπη, Παλαιολόγου Ευδοξία, Παπαδοπούλου Μιχαέλα, Παπανικήτας Ιωάννης, Παράφορος Χρήστος, Προκοπίου Αντωνία, Σαμαρά Μαρία, Σερέτη Ευδοκία, Σιδηράς Χρήστος, Σταγκώνης Παύλος, Σταύρου Πολυξένη, Σωτηρόπουλος Θεόδωρος, Τζιβόγλου Περιστέρα, Τσαουσίδου Αγάπη, Τσεκούρας Γεώργιος, Τσέτσιλας Ιωάννης, Χατζηδημητριάδου Χρυσάνθη

Περιεχόμενα

Σκοπός του φυλλαδίου	2
Πληροφοριακό Υλικό	2
Μυθολογικά στοιχεία	2
Ιστορικά στοιχεία	3
Πολεοδομικά στοιχεία	4
Ρυμοτομία- Αποχετευτικό	4
Κατοικία	5
Όλυνθος: η πρώτη ηλιακή πόλη	7
Ακρόπολη- Ασφάλεια	7
Καθημερινή ζωή	8
Συμπόσια	8
Αγγεία	9
Οικονομία	10
Ασχολίες	10
Παραγωγή	10
Νομίσματα	10
Περιβαλλοντική αρχαιολογία	12
Ανασκαφική δραστηριότητα	13
Μουσειακά Εκθέματα	13
Εκπαιδευτική Προσέγγιση	14
Στόχοι που τίθενται για τους μαθητές:	14
Εποπτικά Μέσα - Υποστηρικτικό Υλικό	14
Προτεινόμενη Διδακτική Μεθοδολογία	15
Πριν την επίσκεψη	15
Κατά την επίσκεψη	15
Μετά την επίσκεψη	15
Αξιολόγηση- Επέκταση	16
Πηγές:	21

Διαδρομές στην Αρχαία Όλυνθο

1

Σκοπός του φυλλαδίου

Το παρόν εγχειρίδιο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να επισκεφτούν με τους μαθητές τους και να γνωρίσουν τον Αρχαιολογικό χώρο της Ολύνθου. Περιλαμβάνει υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό, καθώς και προτάσεις αξιοποίησής του.

Στόχοι του είναι να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς:

- να οργανώσουν και να πραγματοποιήσουν μια εποικοδομητική εκπαιδευτική επίσκεψη στην Αρχαία Όλυνθο
- να εφοδιαστούν με το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό
- να ανακαλύψουν τρόπους αξιοποίησης του υλικού, τόσο στο σχολείο, όσο και στον αρχαιολογικό χώρο.

2

Πληροφοριακό Υλικό

Μυθολογικά στοιχεία

Το όνομα της Ολύνθου είναι προελληνικό, σημαίνει άγριο σύκο, ο χειμωνιάτικος καρπός της άγριας αρσενικής συκιάς (αλύθι=όλυνθος).

Σύμφωνα με μυθολογικά στοιχεία Κτίστης-Ήρωάς της ήταν ο Όλυνθος, γιος του Ηρακλή και της νύφης Βόλβης ή γιος του θρακικού θεού Στρυμόνα.

Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή ο Όλυνθος σκοτώθηκε σε κυνήγι λιονταριού και μετά το θάνατό του ο αδελφός του Βράγγας έκτισε προς τιμή του την Όλυνθο.

Ιστορικά στοιχεία

Η θέση της Ολύνθου, γνωστή από τον περασμένο αιώνα, σύμφωνα με τις αρχαίες πληροφορίες, απέχει 60 στάδια από την Ποτίδαια και 20 στάδια (2,5 χλμ.) από τη Μηκύβερνα, το επίκειό της στο μυχό του Τορωναίου κόλπου.

Η Όλυνθος ήταν κτισμένη επάνω σε έναν διπλό λόφο, στο νότιο τμήμα του οποίου εντοπίζονται κατάλοιπα από τη νεότερη νεολιθική εποχή (3000 - 2500 π.Χ.). Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, η πόλη κτίστηκε από τους Βοττιαίους, οι οποίοι μετά την εκδίωξή τους από τους Μακεδόνες, μετοίκησαν στη Χαλκιδική. Ο συγκεκριμένος οικισμός καταστράφηκε το 479 π.Χ. από τους Πέρσες, όταν επέστρεφαν στην Ασία μετά την ήττα τους στις Πλαταιές, και παραδόθηκε στους Χαλκιδικείς. Το 440 π.Χ. αποστατεί από την Αθηναϊκή Συμμαχία και μέσα σε δύο δεκαετίες γίνεται η πολυπληθέστερη και πλουσιότερη πόλη της περιοχής, αποδεχόμενη τα κύματα μεταναστών από την Ποτειδαια (429 π.Χ.), τη Μένδη (423 π.Χ.) και το Σίγγο (πριν το 422 π.Χ.) λόγω του Πελοποννησιακού Πολέμου και των συνεπειών του στην περιοχή της Χαλκιδικής. Το 432 π.Χ. ιδρύεται το "Κοινό των Χαλκιδέων", συμμαχία 32 παραλιακών πόλεων της Χαλκιδικής, με έδρα την Όλυνθο, μια νέα πλέον πόλη, κτισμένη με το ιπποδάμειο σύστημα. Εξαιτίας της αυξανόμενης δύναμής της, συγκρούεται με τον Αμύντα Γ' της Μακεδονίας (393 - 370 π.Χ.). Για τον ίδιο λόγο δέχεται και επίθεση των Σπαρτιατών (382 - 379 π.Χ.) που την πολιορκούν και την καταλαμβάνουν πρόσκαιρα.

Την περίοδο της Θηβαϊκής ηγεμονίας, η Όλυνθος ανακτά το χαμένο κύρος της και έρχεται και πάλι σε ρήξη με την Αθήνα (368 - 358 π.Χ.) για την περιοχή της Αμφίπολης. Από το γεγονός αυτό προσπαθεί να επωφεληθεί ο Φίλιππος Β'. Στην αρχή (356 π.Χ.) της προσφέρει ως αντίδωρο για την φιλική της στάση την Ποτειδαια και την περιοχή της πόλης Ανθεμούντας. Η συμμαχία, ωστόσο, της Ολύνθου με το Φίλιππο δε θα διαρκέσει για πολύ, καθώς αντιτίθεται στα σχέδια του. Η πόλη γίνεται γνωστή από τους πύρινους φιλιππικούς λόγους του Δημοσθένη στην Αθήνα, ο οποίος δεν πετυχαίνει την αποστολή βοήθειας. Το 348 π.Χ. επιτίθεται ο Φίλιππος εναντίον της πρωτεύουσας του Κοινού των Χαλκιδέων και την καταστρέφει.

Πολεοδομικά στοιχεία

Ρυμοτομία- Αποχετευτικό

Η αρχαία πόλη κτίστηκε επάνω σε έναν διπλό λόφο, έναν βόρειο και έναν νότιο. Από τους δύο, ο νότιος κατοικήθηκε πρώτος. Από τις ανασκαφές εντοπίστηκαν δύο λεωφόροι, κατά μήκος του ανατολικού και του δυτικού άκρου της πόλης, που επικοινωνούσαν μεταξύ τους με εγκάρσιους δρόμους. Στην ανατολική λεωφόρο εντοπίστηκαν καταστήματα, μικρές κατοικίες και αποθηκευτικοί λάκκοι, ενώ στο βόρειο τμήμα του λόφου ανασκάφηκε το διοικητικό κέντρο: η αγορά και το πρυτανείο. Η έκταση που καταλάμβανε είναι διαιρεμένη σε 64 οικοδομικά τετράγωνα, τα οποία διαχωρίζονταν από οριζόντιους και κάθετους δρόμους, μερικοί από τους οποίους με κατεύθυνση βορρά - νότο είχαν πλάτος ως 7 μ.

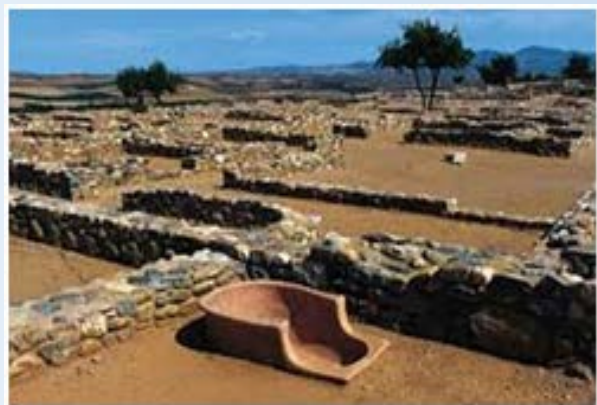
Η αρχαϊκή πόλη, κτισμένη με υποτυπώδες πολεοδομικό σχέδιο, το ιπποδάμειο σύστημα, καταλάμβανε σχεδόν όλο τον νότιο λόφο, στο νότιο άκρο του οποίου έχουν ανασκαφεί λείψανα οικισμού της νεότερης νεολιθικής και ερείπια πύργου του 12ου αι. μ.Χ. Το σύστημα αυτό βασιζόταν στη χάραξη παράλληλων δρόμων, που τέμνονται κάθετα, ώστε να δημιουργούνται οικοδομικά

τετράγωνα και κανονικές πλατείες και ονομάστηκε **Ιπποδάμειος νέμησις**. Τα οικοδομικά τετράγωνα είχαν χαραχθεί με ακρίβεια και χωρίστηκαν σε οικόπεδα ίσου εμβαδού. Το κάθε οικοδομικό συγκρότημα (insula) διέθετε δέκα τετράγωνης κάτοψης οικόπεδα με πέντε οικίες σε κάθε μακρά του πλευρά, οι οποίες είχαν εσωτερική αυλή και εκτός από τα απαραίτητα δωμάτια, βοηθητικούς χώρους με τρεχούμενο νερό και σύστημα αποχέτευσης. Από τις ανασκαφές προκύπτει ότι ένα από τα δωμάτια της οικίας ήταν το «βαλανείο», δηλαδή το λουτρό με την πήλινη μπανιέρα.

Οι δρόμοι ήταν ευθύγραμμοι και φαρδιοί και οι πλατείες ευρύχωρες. Οι θέσεις των διοικητικών κτιρίων, των ναών και των κατοικιών ήταν καθορισμένες με ακρίβεια.

Τοποθετούσε τους ναούς και τα δημόσια κτίρια σε περίβλεπτες και οχυρές θέσεις, ώστε να εξυπηρετείται η λειτουργικότητα και να εξασφαλίζεται η άμυνά τους. Για να εξασφαλίσει την υγιεινή λειτουργία των πόλεων ο Ιππόδαμος σχεδίαζε την υδροδότησή τους, φρόντιζε να εφοδιάζονται με άφθονο νερό και τις προσανατόλιζε έτσι ώστε οι κατοικίες να έχουν ήλιο το χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι. Προέβλεπε κλίσεις στους δρόμους για την απομάκρυνση των νερών της βροχής.

Κατοικία

Τα σπίτια της Ολύνθου -έχουν βρεθεί στις ανασκαφές πάνω από 100- είναι συχνά ίδιων διαστάσεων και διακρίνονται από ένα, σε γενικές γραμμές, παρόμοιο σχέδιο. Το ίδιο μέγεθος των σπιτιών αυτών, σε συνδυασμό και με τη σχεδόν τυποποιημένη κάτοψή τους, μας κάνει να υποθέτουμε ότι το κτίσιμό τους βασίστηκε σε προδιαγραφές νομοθετημένες εκ των προτέρων από την ολυνθιακή πολιτεία, που ήθελε τους πολίτες της, αυτούς τουλάχιστον που ζούσαν εντός των τειχών, ίσους.

Εικόνα 1 Τυπικό αρχαιοελληνικό σπίτι προσανατολισμένο στον άξονα Βορρά-Νότου

Το Ολυνθιακό σπίτι οργανώνεται γύρω από την κεντρική αυλή στην οποία υπάρχουν πηγάδια ή δεξαμενές και στο κέντρο της βρίσκεται ο βωμός για την λατρεία στο Δία. Από τα 11-18 δωμάτια που είχε κάθε ολυνθιακή οικία, 3-4 δωμάτια βρίσκονταν στον πάνω όροφο και αποτελούσαν το δωμάτιο του ζευγαριού, τον ξενώνα και τον γυναικωνίτη. Στον κάτω όροφο υπήρχε ο «οίκος», ένα είδος τραπεζαρίας με την κτιστή εστία στο κέντρο για την θέρμανση και το μαγείρεμα, το «**οπτάνιον**», η σημερινή κουζίνα με την καμινάδα της, ο «**ανδρώνας**», το πιο επίσημο δωμάτιο του σπιτιού, που είχε ανάκλιτρα απαραίτητα για τα συμπόσια, η «**αυλήν**» με την «**παστάδα**» στη μία της πλευρά -ένα είδος στεγασμένου διαδρόμου που έδινε πρόσβαση στα βόρεια δωμάτια- στα λεγόμενα «**δαιτητήρια**», που τα χρησιμοποιούσαν για την καθημερινή διαμονή, το «**βαλανείον**», δηλαδή το λουτρό με πήλινο λουτήρα καθιστού τύπου (πύελος), πήλινη λεκάνη για τα πόδια και μόνιμη λεκάνη τουαλέτας, και ο «**πιθεώνας**», ένα είδος αποθηκευτικού χώρου. Τέλος, ορισμένοι άλλοι χώροι χρησιμοποιούνταν ως εργαστήρια και μαγαζιά.

Εικόνα 2 Ψηφιδωτό δάπεδο στην οικία AV 13

Πολύ σημαντικές για την έρευνα είναι και οι επαύλεις, που βρίσκονταν στο αριστοκρατικό προάστιο εκτός του περιτοιχισμένου τμήματος της πόλης, ανατολικά του βόρειου λόφου. Σημαντικότερες είναι η έπαυλη της Αγαθής Τύχης, του Ηθοποιού, των Διδύμων Ερώτων, ονόματα που πήραν από τα ψηφιδωτά τους δάπεδα.

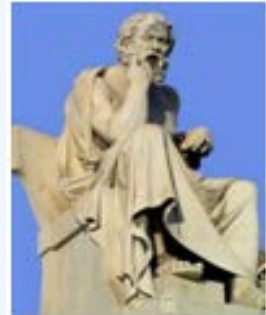
Στον παρακάτω σύνδεσμο μπορείτε να δείτε προσομοίωση πως ήταν οι κατοικίες στην αρχαία Όλυνθο: <https://goo.gl/C2uHnB>

Όλυνθος: η πρώτη ηλιακή πόλη

Η πρώτη ηλιακή πόλη της αρχαίας Ελλάδας ήταν η Όλυνθος. Οι κατοικίες ήταν χτισμένες έτσι ώστε το αίθριο, οι πόρτες και τα παράθυρα να κοιτούν προς το νότο ενώ τα βορινά ανοίγματα ήταν λίγα και μικρά. Ο Ξενοφών που υπήρξε μαθητής του Σωκράτη, αναφέρει στο έργο του “Απομνημονεύματα Σωκράτους” πως όταν δίδασκε στους μαθητές του σχετικά με τον βιοκλιματικό σχεδιασμό και τα παθητικά ηλιακά συστήματα, ξεκινούσε τη συζήτηση κάνοντας μια απλή, παρατήρηση: «Όταν κάποιος θέλει να χτίσει ένα σπίτι, δεν πρέπει να το κάνει όσο γίνεται πιο ευχάριστο, αφού θα ζήσει μέσα σ’ αυτό, και όσο πιο χρήσιμο γίνεται; Και δεν είναι ευχάριστο ένα σπίτι που το καλοκαίρι είναι δροσερό και το χειμώνα ζεστό;»

Και παρουσιάζοντας αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους είναι ωφέλιμη η ηλιακή αρχιτεκτονική, ο Σωκράτης κατέληγε στο συμπέρασμα «ότι σε ένα σπίτι σχεδιασμένο με αυτό τον τρόπο «ο ιδιοκτήτης θα βρει σε αυτό ένα καταφύγιο για όλες τις εποχές... γεγονός που καθιστά το σπίτι και χρήσιμο και ευχάριστο».

Το παράδειγμα της Ολύθνου μιμήθηκαν και άλλες πόλεις, με αποτέλεσμα η ηλιακή αρχιτεκτονική να εξαπλωθεί μέχρι και τη σημερινή κεντρική Βουλγαρία.

Ακρόπολη- Ασφάλεια

Τόσο η αρχαϊκή, όσο και η κλασική πόλη ήταν οχυρωμένες. Έως τώρα δεν έχουν εντοπιστεί λείψανα από τα τείχη της αρχαϊκής πόλης. Από την οχύρωση της κλασικής πόλης στον βόρειο λόφο, έχει έρθει στο φως τμήμα του ανατολικού τείχους πλάτους 0,80μ που ενσωματώνεται στην ανατολική σειρά κατοικιών και αποτελείται από λίθινη θεμελίωση και πλίνθινη ανωδομή. Όπως ο Μ. Ανδρόνικος συμπεραίνει, ύστερα από μελέτη των κατόψεων του Robinson, ο τοίχος αυτός έχει σχέση με τους χώρους των οικιών, συγκεκριμένα αποτελεί το δυτικό ακραίο τείχος των οικιών. Ο Ανδρόνικος εξηγεί ότι την παρουσία του ισχυρού τείχους στη βόρεια πλευρά του λόφου την υπαγορεύει η ομαλή διαμόρφωση εδάφους. Ήταν μια περιοχή ευπρόσβλητη που έπρεπε να οχυρωθεί καλά. Έτσι έγινε εκμετάλλευση της συγκεκριμένης διάταξης των οικιστικών μονάδων, η μία δίπλα στην άλλη ώστε ο εξωτερικός τοίχος τους να λειτουργεί ως τείχος.

Τέλος, τα νεκροταφεία της πόλης εκτείνονταν εκτός των τειχών, στα δυτικά της, κοντά στο ποτάμι, και βόρεια αυτής. Η ανασκαφή τους έφερε στο φως σημαντικά ευρήματα, που αποδεικνύουν τον πλούτο και το υψηλό βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της.

Καθημερινή ζωή

Συμπόσια

Το συμπόσιο στην κλασική εποχή αποτελούσε μία κοινωνική εκδήλωση, στην οποία συμμετείχαν μόνον άντρες, και είχε ιδιωτικό ή δημόσιο χαρακτήρα.

Το συμπόσιο είχε δύο φάσεις: το γεύμα και το καθαυτό συμπόσιο. Στην πρώτη φάση γινόταν περιορισμένη κατανάλωση κρασιού, ενώ στη δεύτερη, που διαρκούσε περισσότερη ώρα, οι συμποσιαστές έπιναν κρασί, το οποίο συνόδευαν με τραγήματα. Το κρασί συνήθως αναμιγνυόταν με νερό σε αναλογία 1 προς 2 ή προς 3, στον κρατήρα. Οι δούλοι σέρβιραν το ποτό σε μεταλλικά ή πήλινα σκεύη και οι συμποσιαστές διασκέδαζαν με συζητήσεις, απαγγελία ποιήσης, αινίγματα κ.ά. Το συμπόσια γίνονταν στον ανδρώνα της οικίας ή σε δημόσια οικοδομήματα στην περίπτωση που διοργανώνονταν από τη πόλη. Οι γυναίκες κανονικά δεν έπαιρναν μέρος στο συμπόσιο παρά μόνο για να συντροφεύσουν τους άντρες ή να τους ψυχαγωγήσουν. Οι συμποσιαστές έτρωγαν και έπιναν συνήθως ξαπλωμένοι σε ανάκλιτρα ανά δύο και σπάνια ανά τρεις. Οι τιμητικές θέσεις βρίσκονταν δίπλα στον οικοδεσπότη, ο οποίος μπορούσε να ορίσει τη θέση του κάθε συμποσιαστή. Ο χώρος του συμπόσιου ήταν μικρός. Επτά έως δώδεκα ανάκλιτρα τοποθετούνταν κατά μήκος των τοίχων ή κατά τέτοιο τρόπο ώστε να βρίσκονται όλοι στο ίδιο επίπεδο και να διευκολύνεται η επικοινωνία τους. Οι συμποσιαστές φορούσαν συχνά στεφάνια από φύλλα ή άνθη και στολίδια στο στήθος τις υποθυμίδες. Οι καλεσμένοι μόλις έφταναν στο σπίτι έβγαζαν τα παπούτσια τους. Μόλις έπαιρναν τις θέσεις τους, οι δούλοι τους προσέφεραν οινόχοη και λεκάνη για να πλύνουν τα χέρια τους. Το δείπνο άρχιζε με το πρόπωμα, ένα ποτήρι αρωματισμένο κρασί, απ' όπου έπιναν όλοι.

Στα αγγεία απεικονίζονται συμποσιαστές να τραγουδούν με τη συνοδεία αυλού. Οι απεικονίσεις συμποσιών είναι ένα πολύ δημοφιλές θέμα στην κλασική αγγειογραφία.

Αγγεία

Από τις ανασκαφές στην αρχαία Όλυνθο βρέθηκαν αγγεία τα οποία χρησιμοποιούνταν για την αποθήκευση τροφίμων, στην καθημερινή ζωή καθώς και στα συμπόσια. Θεωρούμε σκόπιμο να αναφέρουμε τα βασικότερα είδη αγγείων της κλασικής εποχής.

Κρατήρας : βαθύ σκεύος με ευρύ στόμιο και κάθετες λαβές για την ανάμειξη κρασιού και νερού. Υπήρχαν τέσσερις τύποι κρατήρων: κιονωτός, ελικωτός, καλυκωτός και κωδωνόσχημος.

Η **Οινοχόη** είναι αγγείο για την έκχυση του κρασιού που χρησιμοποιούσαν στην αρχαιότητα.

Αμφορέας ένα αγγείο με οβάλ σώμα με κάθετη λαβή αμφίπλευρα. Χρησιμοποιούνταν για την αποθήκευση οίνου και ενίοτε ελαίου. Οι αμφορείς επινοήθηκαν στην αρχαία Ελλάδα και υιοθετήθηκαν από τους Ρωμαίους ως κύρια μέσα μεταφοράς και αποθήκευσης κρασιού, λαδιού ελαιόκαρπου, δημητριακών, ψαριών κ.α.

Κάνθαρος: Αγγείο πόσεως με δυο ψηλές κάθετες λαβές. Στις παραστάσεις των αγγείων το κρατάει συνήθως στο χέρι του ο θεός Διόνυσος ή ο Ηρακλής.

Κύλιξ: Αγγείο πόσεως με ψηλό πόδι, ευρύ στόμιο και δυο λαβές. Το πιο συνηθισμένο ποτήρι του κρασιού. Με κύλικα στο χέρι απεικονίζονται οι άντρες που παίρνουν μέρος στα συμπόσια και είτε ετοιμάζονται να πιουν είτε να παίξουν τον κότταβο, αγαπημένο παιχνίδι της εποχής

Σκύφος ή κοτύλη: Αγγείο για την πόση κρασιού με χαμηλό ή καθόλου στέλεχος και δύο λαβές.

Οικονομία

Ασχολίες

Οι ασχολίες των κατοίκων στην αρχαία Όλυνθο συνδυάζονται με την παραγωγή και την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου της περιοχής. Η γεωργία, η κτηνοτροφία, η ανάπτυξη της βιοτεχνίας και το εμπόριο είναι οι βασικότερες ασχολίες των κατοίκων. Σημαντική ήταν η ανάπτυξη τεχνών τόσο για την κατασκευή των οικιών, π.χ. της αρχιτεκτονικής, όσο και για τη διακόσμηση π.χ. της τέχνης ψηφιδωτού, ζωγραφικής, αγγειοπλαστικής και μεταλλουργίας. Οι γυναίκες ασχολούνταν με την περιποίηση της οικίας, το μαγείρεμα, την υφαντουργία και την ανατροφή των παιδιών. Βρέθηκαν αρκετά σκεύη λατρείας που αποδεικνύουν την αφοσίωση της οικογένειας στην οικιακή λατρεία του Έρκειου Δία, καθώς υπήρχε βωμός στην αυλή κάθε οικίας.

Παραγωγή

Η οικονομία της Ολύνθου στηριζόταν στο πλαίσιο μιας οργανωμένης οικιακής παραγωγής, στη γεωργία και τη κτηνοτροφία. Η συστηματική και η εκτεταμένη επεξεργασία των παραγόμενων προϊόντων οδήγησε σε μια πρώιμη βιοτεχνική και εμπορική ανάπτυξη, που είχε σαν αποτέλεσμα την προώθηση των γεωργικών προϊόντων, της υφαντουργίας της λιθοτεχνίας καθώς και άλλων δραστηριοτήτων.

Από τις ανασκαφές στην αρχαία Όλυνθο ήρθαν στην επιφάνεια αρκετά σκεύη, όπως λουτήρες, πύραυνοι (=μαγκάλια) και διάφορα ποικίλης χρήσης οικιακά σκεύη. Όλα αυτά, σε συνδυασμό και με το σημαντικό μέγεθος των οικιών αυτών, βεβαιώνουν ότι ο αγροτικο-κτηνοτροφικός πληθυσμός της Ολύνθου ευημερούσε.

Νομίσματα

Στον αρχαίο ελληνικό κόσμο τα νομίσματα εκδίδονταν από τις πόλεις κράτη. Κάθε πόλη χρησιμοποιούσε σύμβολα οικεία στους κατοίκους της από τη μυθολογία, την ιστορία και τα προϊόντα της, και ανεξάρτητα από το μέγεθός της είχε αυτόνομη οικονομία και δικό της νόμισμα. Το κέντρο των εμπορικών δραστηριοτήτων και συναλλαγών της Ολύνθου, όπως αποδεικνύεται από τη μεγάλη συγκέντρωση νομισμάτων, εντοπίζεται στην Αγορά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια των αρχαιολογικών ανασκαφών το 1931 εντοπίστηκε «Θησαυρός» και στο μαγειρείο μια οικίας στην αρχαία Όλυνθο. Αποτελείται από 33 αργυρά τετράδραχμα του Κοινού των Χαλκιδέων, συμμαχία πόλεων, και ένα της Ακάνθου γειτονικής πόλης. Η απόκρυψη του «θησαυρού» μπορεί να συσχετισθεί με την καταστροφή της Ολύνθου από το Φίλιππο το 348 π.Χ.

Τα νομίσματα του Κοινού των Χαλκιδέων, με απεικόνιση του Απόλλωνα στη μία πλευρά και της κιθάρας στην άλλη, είχαν ευρύτατη κυκλοφορία κατά την περίοδο ακμής της συμμαχίας.

Νομίσματα που έχουν βρεθεί:

Τετράδραχμο της Ολύνθου. 4ος αι. π.Χ..Το αργυρό Φοινικικό τετράδραχμο απεικονίζει τον δαφνοφόρο Απόλλωνα. Η πίσω όψη φέρει την επιγραφή ΧΑΛ, ΚΙΔ, ΕΩΝ στο επάνω, δεξιό και αριστερό άκρο αντίστοιχα και απεικονίζει μια επτάχορδη φόρμιγα (κιθάρα). Το κέρμα έχει διάμετρο 24 χιλ. και ζυγίζει 14,33 γραμ.

Τετράδραχμο της Ολύνθου. 4ος αι. π.Χ. με τις ίδιες απεικονίσεις με διάμετρο 25 χιλ. και ζυγίζει 13,13 γραμ.

Τετρόβολο της Ολύνθου. 4ος αι. π.Χ. έχει διάμετρο 14 χιλ. και ζυγίζει 2,36 γραμ.

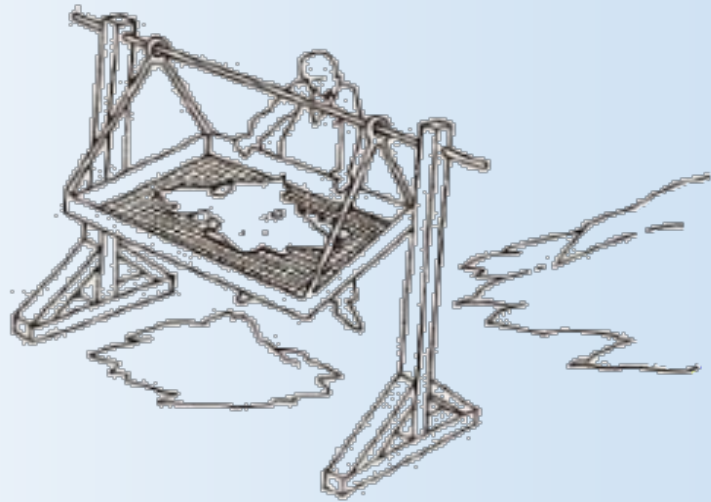
Περιβαλλοντική αρχαιολογία

Τα βιοαρχαιολογικά κατάλοιπα, (οργανικά υπολείμματα φυτών και ζώων), λόγω της ιδιαιτερότητάς τους ως τεκμήρια της σχέσης ανθρώπου και φυσικού περιβάλλοντος, αποτελούν αντικείμενο μελέτης της Περιβαλλοντικής Αρχαιολογίας. Οι δύο βασικότερες ειδικότητες του κλάδου της περιβαλλοντικής αρχαιολογίας είναι: Παλαιοβοτανολογία η οποία εξετάζει σπόρους, καρπούς, πυρήνες (κουκούτσια), υπολείμματα ξύλου (από δένδρα και θάμνους), ίχνη φυτικών ινών κ.α.

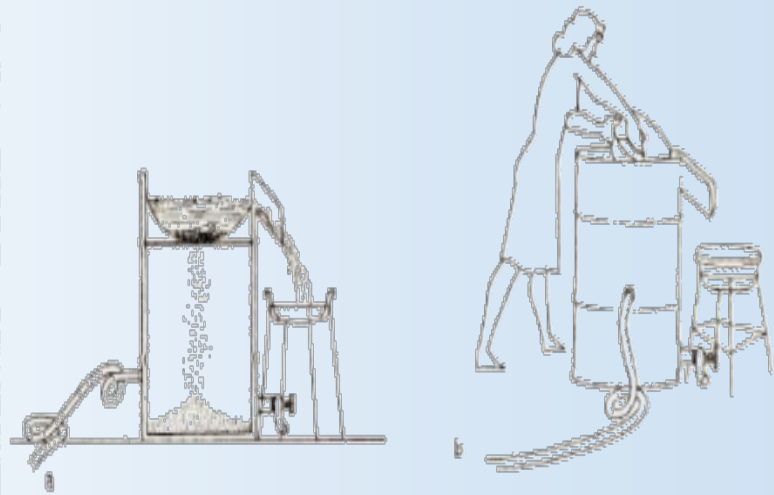
Η ζωοαρχαιολογία που μελετά τα οστά ζώων, πτηνών, ψαριών, κέρατα, κελύφη από όστρεα και σαλιγκάρια (μαλάκια), αλλά και κάθε άλλο μικρό υπόλειμμα που ενδέχεται να έχει διατηρηθεί (λέπια, τρίχες, φτερά κ.α.).

Τα ευρήματα αυτά προσφέρουν πλήθος πληροφοριών για τα είδη της πανίδας και χλωρίδας που εκμεταλλευόταν ο άνθρωπος για τις διάφορες ανάγκες του. Ειδικότερα στοιχεία για τις διατροφικές προτιμήσεις, τις πρακτικές άσκησης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, το κυνήγι, την αλιεία κ.ο.κ., μέσα από τα οποία μπορούμε να προσεγγίσουμε όψεις τη οικονομικής οργάνωσης και των δομών των αρχαίων κοινωνιών, ενώ βοηθούν στην ανασύσταση του κλίματος και της βλάστησης γύρω από κάθε θέση (παλαιο-περιβάλλον). Τα περισσότερα είδη βιοαρχαιολογικών καταλοίπων, λόγω του μικρού μεγέθους τους, δύσκολα εντοπίζονται κατά τη διάρκεια της ανασκαφής. Γι' αυτό συλλέγονται δείγματα χώματος σε σακούλες, τα οποία στη συνέχεια κοσκινίζονται με προσοχή.

Το κοσκίνισμα γίνεται με απλή φορητή σίτα (ξηροκόσκινο) ή με την μέθοδο της επίπλευσης, πλύσιμο του χώματος σε ειδικό κόσκινο με τη βοήθεια του νερού (νεροκόσκινο).

Εικόνα 3 Φορητή σίτα (ξηροκόσκινο)

Εικόνα 4 Νεροκόσκινο

Ανασκαφική δραστηριότητα

Η συστηματική ανασκαφική έρευνα ξεκίνησε από την αμερικανική Αρχαιολογική Σχολή υπό τη διεύθυνση του καθηγητή D. Robinson, από το 1928 ως το 1938 και για τέσσερις ανασκαφικές περιόδους. Αποκαλύφθηκε κάτω από τα χαλάσματα που προκάλεσαν οι στρατιώτες του Φιλίππου ένα μεγάλο μέρος της αρχαίας Ολύνθου. Η έρευνα έδωσε σημαντικά νέα στοιχεία για την καθημερινή ζωή των αρχαίων Ελλήνων της υστεροκλασικής περιόδου.

Το 1990 η ΙΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων ξεκίνησε την αναστήλωση των μνημείων. Η ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου έχει προχωρήσει αρκετά αφού μέχρι τώρα έχουν αναστηλωθεί και αποκατασταθεί αρκετά οικοδομικά τετράγωνα και τρία δημόσια κτήρια της κλασικής πόλης στο βόρειο λόφο.

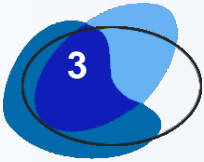
Μουσειακά Εκθέματα

Ο επισκέπτης μπορεί αρχικά να επισκεφθεί την έκθεση εποπτικού υλικού στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου της Ολύνθου, όπου μέσα από φωτογραφίες, αναπαραστάσεις και μικρά κείμενα παρουσιάζεται η ιστορία και η πολεοδομική οργάνωση της πόλης, η νομισματοκοπία και άλλα θέματα.

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Πολυγύρου εκτίθενται ευρήματα από τις ανασκαφές στην Όλυνθο όπως εργαλεία από την καθημερινή ζωή, μαγειρικά και λατρευτικά σκεύη, έργα κεραμικής όπως διάφορα αγγεία συμποσίου, λυχνάρια και πήλινα αγαλματίδια. Εκτίθενται επίσης χάλκινα αντικείμενα όπως ρόπτρα, χερούλια, βελόνες, πόρπες, αγκίστρια και διάφορες επιγραφές και νομίσματα.

Εκπαιδευτική Προσέγγιση

Στόχοι που τίθενται για τους μαθητές:

- να γνωρίσουν το θέμα της επίσκεψης από πριν και έτσι να κατανοήσουν και να εμβαθύνουν περισσότερο κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στην Αρχαία Όλυνθο
- να εξοικειωθούν με τον αρχαιολογικό χώρο, ώστε να θελήσουν να ξανάρθουν για να βιώσουν μια διαφορετική εμπειρία
- να προσεγγίσουν τον τρόπο οργάνωσης μιας αρχαίας πόλης της κλασσικής αρχαιότητας
- να γνωρίσουν πτυχές της καθημερινής ζωής, την κοινωνική οργάνωση και την οικονομική ανάπτυξη της πόλης
- να επεξεργάζονται δεδομένα και να εξάγουν συμπεράσματα για την χλωρίδα και την πανίδα ενός αρχαιολογικού χώρου
- να ασκηθούν στην επεξεργασία εικόνων, στοιχείων και δεδομένων προκειμένου να προσεγγίσουν ένα θέμα
- να κινούνται οργανωμένα, μεθοδικά και με συγκεκριμένους στόχους
- να αναπτύξουν ατομικές δεξιότητες παρατηρητικότητας, μνήμης, φαντασίας και κοινωνικής συμπεριφοράς μέσα από ομαδικές δραστηριότητες
- να καλλιεργήσουν δεξιότητες καλλιτεχνικής έκφρασης

Εποπτικά Μέσα - Υποστηρικτικό Υλικό

1. Οι περιπέτειες του Ολυνθίωνα
2. Φύλλα εργασίας
3. Ψηφιακές εφαρμογές
4. Χάρτης εξερεύνησης του αρχαιολογικού χώρου

Προτεινόμενη Διδακτική Μεθοδολογία

Η πρόταση αυτή διακρίνεται ως προς τη δομή της σε τρία στάδια: **πριν, κατά** και **μετά** την επίσκεψη. Η διάκριση αυτή είναι ενδεικτική, καθώς ο εκπαιδευτικός μπορεί να ακολουθήσει μια εντελώς διαφορετική δομή κατά την προετοιμασία και οργάνωση της επίσκεψής του στον αρχαιολογικό χώρο. Μπορεί να προσθέσει ή να παραλείψει δραστηριότητες, ανάλογα με το δυναμικό της τάξης του, ενώ πολλές από τις δραστηριότητες που προτείνονται μετά την επίσκεψη μπορούν να γίνουν και πριν απ' αυτήν.

Πριν την επίσκεψη

- Αξιοποίηση των πρότερων γνώσεων, βιωμάτων και εμπειριών των μαθητών
  - α. Προσδιορισμός θέσης μιας πόλης - οριοθέτηση, ρυμοτομικό σχέδιο, έργα υποδομής -ύδρευση -αποχέτευση, οριοθέτηση δημόσιων κτηρίων και κοινόχρηστων χώρων, αρχιτεκτονικές μελέτες κατοικιών, σύνδεση της γεωγραφικής περιοχής με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη μιας πόλης.
  - β. Εμπειρίες από επισκέψεις αρχαίων πόλεων και αρχαιολογικών χώρων.
- Συλλογή και επεξεργασία υλικού από τους μαθητές.
- Αξιοποίηση της ιστορίας «**Ο Όλυνθίωνας και η Δάφνη ταξιδεύουν... στο χρόνο**».
- Χρήση των ψηφιακών εφαρμογών για την απόκτηση γνώσεων του αρχαιολογικού χώρου.
- Έντυπα- φύλλα εργασίας

Κατά την επίσκεψη

- Επίσκεψη στην έκθεση εποπτικού υλικού στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου.
- Περιήγηση στον αρχαιολογικό χώρο με τη χρήση του Χάρτη εξερεύνησης (να φτιάξουμε αν δεν υπάρχει)
- Εντοπισμός των διασωθέντων περιοχών και αντικειμένων
- Παρατηρήσεις για τις αλλαγές που έχουν υποστεί στο πέρασμα του χρόνου
- Δραματοποίηση καθημερινής ζωής και διασκέδασης
- Επεξεργασία των φύλλων εργασίας
- Αποτύπωση του χώρου με σκίτσα, ζωγραφιές ή φωτογραφίες για την επεξεργασία τους στο σχολείο.

Μετά την επίσκεψη

- Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πολυγύρου, παρατήρηση των ευρημάτων των ανασκαφών και τοποθέτησή τους στο χάρτη, ή στις απεικονιστικές τους εργασίες.
- Συζήτηση εντυπώσεων κατά την επίσκεψή τους στον αρχαιολογικό χώρο και το Μουσείο.
- Συγγραφή ιστορίας, συνέντευξης, γελοιογραφίας, τουριστικού οδηγού κ.α.
- Ανάγνωση ιστορικής γραμμής και παράθεση των γεγονότων, δημιουργία χρονολογίου.
- Συζήτηση για τα εργαλεία, τις μηχανές και τις τεχνικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται σήμερα για την κατασκευή κτηρίων σε σχέση μ' αυτά που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι.

- Κατασκευή μακέτας σπιτιού για κατανόηση εννοιών (κάτοψη, όψη, τομή, αξονομετρικό σχέδιο, αρχαία μετρικά συστήματα)
- Μελέτη αρχαίων υλικών κατασκευής, παράγοντες που προκαλούν τη φθορά τους με το πέρασμα του χρόνου.
- Μελέτη των νομισμάτων και της οικονομικής ζωής της αρχαίας Ολύνθου.
- Μελέτη των φυτών που καλλιεργούνταν και τρόπους αξιοποίησής τους την εποχή εκείνη.
- Δραματοποίηση υποδυόμενοι ρόλους προσώπων, παντομίμα εκθεμάτων.
- Εικονογράφηση, κατασκευή μακέτας του χώρου (με χρήση χαρτονιού, φελιζόλ, πλαστελίνης, γύψου, πηλού, σαπουνιού, κ.ά), ψηφιδωτών (με χρήση χαρτονιού, οσπρίων, χρωματισμένου ρυζιού. κ.ά)
- Δημιουργία καρτών με ζωγραφική, σκίτσα ή με τις φωτογραφίες που έχουν τραβήξει.
- Κατασκευή επιδαπέδιου παιχνιδιού.
- Έκθεση έργων μαθητών.

Αξιολόγηση- Επέκταση

Τα αποτελέσματα κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος ενδεχομένως να διαφέρουν από “τάξη” σε “τάξη” ενώ αναμένεται ότι θα οδηγήσουν στην επίτευξη των γενικών στόχων του προγράμματος που είναι:

- Οι μαθητές να έχουν αποκτήσει τις βασικές πληροφορίες για την οργάνωση και τη λειτουργία της αρχαίας πόλης της Ολύνθου,
- να έχουν γνωρίσει πτυχές της καθημερινής ζωής, της κοινωνικής οργάνωσης και της οικονομικής ανάπτυξης αυτής,
- να έχουν αποκτήσει δεξιότητες επεξεργασίας δεδομένων για την εξαγωγή συμπερασμάτων και φυσικά να έχουν βιώσει εμπειρίες μάθησης, αναπτύσσοντας ατομικές δεξιότητες.

Η απόκλιση από τον σχεδιασμό είναι στην ευχέρεια του εκπαιδευτικού που υλοποιεί το πρόγραμμα. Ο χρόνος που θα διατεθεί για την εκπόνηση του προγράμματος θα καθορίσει και την ποσότητα των προτεινόμενων δραστηριοτήτων που θα επιλεγούν. Εναλλακτικά μπορεί να ακολουθήσει μέρος ή το σύνολο των δραστηριοτήτων, καθώς και πλήθος άλλων δράσεων που είναι αδύνατον να καταγραφούν στο παρόν εγχειρίδιο.

Συνεπώς η αξιολόγηση και η ανατροφοδότηση αποτελεί εσωτερική διαδικασία της κάθε σχολικής “τάξης” και θα εστιάσει στο είδος, την ποιότητα και την επάρκεια των αποτελεσμάτων υλοποίησης του προγράμματος, σταθμίζοντας τις συνθήκες και τους παράγοντες που διαμόρφωσαν τα τελικά αποτελέσματα.

B. ΜΕΡΟΣ.

Το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει επίσης δραστηριότητες μαθητών και εκπαιδευτικού έχοντας ως στόχο να παρέχει χρήσιμο υλικό για μία ολοκληρωμένη επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο της Ολύνθου.

Οι δραστηριότητες έχουν χωριστεί σε τρία στάδια.

- ✓ Πριν την επίσκεψη
  - ✓ Κατά την επίσκεψη
  - ✓ Μετά την επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο στην τάξη.
- Αναλυτικότερα:

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΟΛΥΝΘΟ

1. Πού θα πάμε;

Στόχοι :

- Να προσδιορίσουν και να συγκρίνουν τα βασικά στοιχεία ενός συγχρόνου και ενός αρχαίου οικισμού.
- Να κατανοήσουν ότι οι πόλεις αλλάζουν.
- Να προσεγγίσουν το χωροχρονικό πλαίσιο της Αρχαίας Ολύνθου, να δημιουργηθεί ενδιαφέρον για την επίσκεψη και να προκύψουν ερωτηματικά χωρίς να δοθούν απαντήσεις.

2. Που θα χτίσουμε την πόλη μας;

Άξονας: Κατοικία- ασφάλεια

Στόχοι δραστηριότητας:

- Ανάκληση- αξιοποίηση πρότερης γνώσης
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων εντοπισμού στοιχείων στο πεδίο έρευνας

3. Στη Γραμμή ... του χρόνου.

Στόχοι :

- Να κατανοήσουν μέσα από τα ευρήματα σε ποια εποχή βρισκόμαστε.
- Να αναπτύξουν κριτική σκέψη συνδυάζοντας τα ιστορικά γεγονότα που διαδραματίζονται σε όλη την Ελλάδα.
- Να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους για την Μακεδονία του Φιλίππου και τα γεγονότα στη Χαλκιδική (Σύνδεση με την τοπική ιστορία).

4. Ο Ιππόδαμος... Ο Μιλήσιος

Άξονας: Πολεοδομία

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν το ιπποδάμειο σύστημα οικοδόμησης και να το συγκρίνουν με την πόλη τους ή το χωριό τους.
- Να προσεγγίσουν γνωστικά μαθηματικές έννοιες (παράλληλες, κάθετες, ευθείες γραμμές, εμβαδόν)
- Να κατανοήσουν ότι ο άνθρωπος προσπαθούσε πάντα να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής του και να διαχειριστεί τους φυσικούς πόρους.
- Να διαπιστώσουν ότι οι αρχαίοι Έλληνες είχαν αναπτύξει υψηλά επίπεδα πολιτισμού και τεχνογνωσίας.
- Να κατανοήσουν την εξέλιξη των υλικών από την αρχαία στη σημερινή εποχή.

5. Αρχαιολόγος ή ... Αρχαιοβοτανολόγος!!!!

Άξονας: Περιβαλλοντική αρχαιολογία

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν την εργασία του .. αρχαιοβοτανολόγου.
- Να διαπιστώσουν ομοιότητες και διαφορές της χλωρίδας της περιοχής από την αρχαιότητα έως σήμερα.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και ενδιαφέρον για την επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο της Ολύμπου.

6. Μια οικολογική... κατοικία!!!!

Άξονας Κατοικία

Στόχοι

- Να αποκτήσουν γνώσεις και ενδιαφέρον για την επίσκεψη.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων άντλησης πληροφοριών από οπτικοακουστικό υλικό.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων παρατηρητικότητας, μνήμης, προσοχής, συνεργασίας

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

1. Ανακαλύπτοντας τον Αρχαιολογικό χώρο

Ομαδική εργασία 2-4 ατόμων

Στόχοι:

- Προσανατολισμός στο χώρο.
- Σύνδεση με προϋπάρχουσες γνώσεις.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης.
- Κάτοψη αρχαιολογικού χώρου.

2. Ζωντανεύοντας την ιστορία: Ο Καλλισθένης στην αγορά της αρχαίας Ολύνθου

Άξονας: Οικονομία

Στόχοι:

- Να ταξιδέψουν πίσω στο χρόνο και να βιώσουν την ζωή της αγοράς της αρχαίας Ολύνθου.
- Να αποκτήσουν γνώσεις για τα επαγγέλματα και τις εμπορικές συναλλαγές της κλασικής εποχής.
- Να γνωρίσουν τον Καλλισθένη τον ιστορικό του Μεγάλου Αλεξάνδρου.
- Να συνεργαστούν και να οργανώσουν μια ιστορική αναπαράσταση συνδυάζοντας φαντασία και ιστορικές γνώσεις.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΟΛΥΝΘΟ

1. Επισκέπτες σε κατοικία της Αρχαίας Ολύνθου

Άξονας: Κατοικία

Στόχοι:

- Να βρουν ομοιότητες και διαφορές της αρχαίας με τη σύγχρονη κατοικία.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης και φαντασίας.
- Καλλιτεχνική έκφραση.

2. Μια μέρα στο ....Γυναικωνίτη

Άξονας: Καθημερινή ζωή

Στόχοι

- Να συγκρίνουν τη ζωή των γυναικών στην αρχαία Όλυνθο με τη σημερινή εποχή.
- Να αναπτύξουν παρατηρητικότητα και κριτική σκέψη.
- Να εξασκηθούν στην μελέτη των πηγών και την εξαγωγή συμπερασμάτων.
- Να ταξιδέψουν πίσω στο χρόνο μέσα από τη δραματοποίηση.

3. Σκεύη ... κρασιού

Άξονας : Καθημερινή ζωή

Στόχοι

- Να γνωρίσουν τα σκεύη κρασιού που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι και να τα αντιστοιχίσουν με τα σημερινά.
- Να κατανοήσουν την εξέλιξη των υλικών και της διακόσμησης

4. Ζωντανεύοντας... Ένα αρχαίο συμπόσιο

Άξονας: Καθημερινή ζωή

Στόχοι Δραστηριότητας:

- Να κατανοήσουν ότι τα συμπόσια ήταν ο τρόπος διασκέδασης για τους άνδρες στην αρχαιότητα.
- Ανάπτυξη φαντασίας, δημιουργικότητας, λεπτής κινητικότητας και δεξιοτήτων συνεργασίας καλλιτεχνικής έκφρασης

5. Τα νομίσματα λένε ... ιστορίες

Άξονας «Οικονομία»

Στόχοι δραστηριότητας:

- Να γνωρίσουν τα αρχαία ελληνικά νομίσματα του κοινού των Χαλκιδέων.
- Να ανακαλύψουν την ιστορική και πολιτιστική αξία που έχουν τα αρχαία νομίσματα.
- Να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους για την αρχαία Ελληνική μυθολογία.
- Να αναπτύξουν τη φαντασία τους και να καλλιεργήσουν τον προφορικό λόγο.
- Να εκφραστούν εικαστικά φτιάχνοντας το δικό τους νόμισμα.

6. Ψηφίδα ... ψηφίδα!!!!

Στόχοι Δραστηριότητας:

- Να γνωρίσουν τη τέχνη του ψηφιδωτού από την αρχαιότητα έως σήμερα.
- Να εμβαθύνουν σε μαθηματικές έννοιες συμμετρία- εμβαδόν.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αναζήτησης από το Διαδίκτυο.
- Να συνεργαστούν για την δημιουργία ψηφιδωτού.

7. Το εικονόλεξο της Αρχαίας Ολύμπου

Στόχοι δραστηριότητας:

- Να αναγνωρίσουν αρχαιολογικά ευρήματα και να γράψουν τις ονομασίες τους.

8. Φτιάχνουμε ένα τουριστικό οδηγό για την Αρχαία Όλυμπο

- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες συνθετικής ικανότητας- συνεργασίας .
- Να νιώσουν τη χαρά τη δημιουργίας μέσα από την ολοκλήρωση ενός τουριστικού οδηγού.

9. Ώρα να χτίσουμε..... τη δική μας πόλη

Άξονας: Πολεοδομία -Κατοικία

Στόχοι:

- Να αναπτύξουν λεπτές κινητικές δεξιότητες.
- Να πειραματιστούν με υλικά της καθημερινής ζωής.
- Να αναπτύξουν τη συγκέντρωση και την παρατηρητικότητα τους.
- Να αναπτύξουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας.

Πηγές:

- https://smerdaleos.wordpress.comhttp://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2481
- Πρόγραμμα Μελίνα, ο κόσμος της αρχαιότητας, βιβλίο δασκάλου, η Όλυνθος
- <http://lyk-n-moudan.chal.sch.gr/Downloads/Ergasies/Olinthos.pdf> από τον Θανάση Τσουλναρά.
- *American Journal of Archeology* (1929), τ.33 από τον αρχαιολόγο David. M. Robinson
- https://agios-prodromos.blogspot.gr/2009/04/blog-post_04.html
- Χάρτης Χαλκιδικής
http://www.odyssey.com.cy/main/modules/PrintDialog/PrintItem.aspx?src=http://www.odyssey.com.cy/main/default.aspx?tabID=140*itemID=729*mid=805
- https://el.wikipedia.org/wiki/Όλυνθος_Χαλκιδικής
- http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=2481
- https://el.wikipedia.org/wiki/Ιππόδαμος_ο_Μιλήσιος
https://el.wikipedia.org/wiki/Όλυνθος_Χαλκιδικής
- <http://pyli-apokalypseis.com/politismos/item/2441-olynthos-i-proti-iliaki-poli-tis-arkaias-elladas-vinteo> : Πύλη Αποκάλυψης, Όλυνθος η πρώτη «ηλιακή πόλη» της αρχαίας Ελλάδας
- <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=104384> άρθρο: Μιχαήλ Τιβέριος καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας στο ΑΠΘ
- Πρόγραμμα Μελίνα, ο κόσμος της Αρχαιότητας, Όλυνθος- βιβλίο μαθητή.
- Let It Shine: Solar Design in Ancient Greece
- By John Perlin στο : <http://www.motherearthnews.com/renewable-energy/solar-design-in-ancient-greece-zbcz1312.aspx#axzz2nFw2JoSk>
- <http://www.motherearthnews.com/renewable-energy/solar-design-in-ancient-greece-zbcz1312.aspx#axzz2nFw2JoSk>
- https://ellinikoskoionotismos.blogspot.gr/2015/07/blog-post_16.html
- http://odysseus.culture.gr/h/3/gh352.jsp?obj_id=2481
- Η Οχυρωματική δραστηριότητα στην αρχαία Μακεδονία της Δούριου Ευμορφίας στο
- <http://ikee.lib.auth.gr/record/100967/files/gri-2008-1128.pdf>
- <http://www.zarariswines.gr/arkaiellada.html>
http://www.ime.gr/chronos/05/gr/society/symposion_intro.html.
- Τα είδη των αγγείων στην αρχαιότητα <http://www.egriechen.info/2014/07/ta-eidi-ton-aggion-stin-arkaiotita.html>
- Αγγεία: http://www.kairatos.com.gr/aggeia.htm#Σκύφος_ή_κοτύλη
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%8C%CE%BB%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%BF%CF%82_%CE%A7%CE%B1%CE%BB%CE%BA%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82
- Θησαυρός της αρχαίας Ολύμπου <http://www.enma.gr/kids.coins/pdf/NM.pdf>
- Το Νόμισμα στον αρχαίο κόσμο: Υπουργείο Πολιτισμού-Νομισματικό Μουσείο
- Το Ημερολόγιο ενός αρχαιολόγου της Αναστασίας Τζιγουνάκη στο http://www.academia.edu/2363897/Το_ημερολόγιο_ενός_αρχαιολόγου
- http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2481 Υπουργείο Πολιτισμού
<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=104384> Η αρχαία Όλυνθος ζωντανεύει, Τιβέριος Μιχάλης

Διαδρομές στην Αρχαία Όλυνθο
Βιβλίο Εκπαιδευτικού

ISBN 978-618-83584-0-9

9 786188 358409